

مجتمع آموزش عالی فقه
مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی
پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته فقه معارف اسلامی

عنوان

چالش‌های اعتقادی فراروی انبیاء در تبلیغ دین و راهکارهای مقابله با آن از منظر قرآن

استاد راهنما:

حجة الاسلام والمسلمین دکتر اسماعیل غفاری قمی

دانش‌پژوه:

علی ترابی

۱۳۹۶

چکیده:

پژوهش در زمینه چالش‌های اعتقادی فرا روی انبیاء در تبلیغ دین و راهکارهای مقابله با آن از منظر قرآن کار جدیدی است که پیش از این سابقه چندانی نداشته است. این رساله به لحاظ محتوایی از مقولات معارف اسلامی و قرآن به شمار می‌رود.

فصل اول، به تبیین کلیات فنی پژوهش پرداخته که طبق آن ضرورت تحقیق در زمینه چالش‌های اعتقادی فرا روی انبیاء در تبلیغ، تبیین موضوع، اهداف و مفاهیم کلیدی پژوهش از چالش‌های انبیاء در تبلیغ دین و راهکارها مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم، این فصل به بررسی روش و اهداف انبیاء در تبلیغ پرداخته و روش‌های تبلیغ پیامبران زبانی، عملی و جهادی، در زبانی حکمت، موعظه، جدل، انذار و تبشیر. در عملی احترام، نرم‌خویی، گذشت، رفق و مدارا و در جهادی آیات جهاد را مورد بررسی قرار داده است.

در فصل سوم، به بررسی چالش‌ها در حوزه توحید شناسی مثل شرک و استکبار که در برابر انبیاء الهی موضع‌گیری می‌کردند، همان‌طور انواع شرک فرق بین استکبار و کفر برتری جویی و هوای نفس این چالش‌ها مربوط به توحید است که انبیاء الهی با آن‌ها رو برو بودند. و راهکارهای آن در مقابله به چالش‌ها چون استدلال و برهان، جدل احسن، اقدام عملی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

در فصل چهارم، به بررسی چالش‌ها در حوزه راهنما شناسی مثل تکذیب پیامبران و آیات الهی و تهمت زدن به پیامبران الهی چون ساحر و مجنون خواندن و مورد تهمت و استهزا قرار دادن پیامبران الهی. این چالش‌ها مربوط به راهنما شناسی است و راهکارهای آن در مقابله با چالش‌ها مثلاً معرفی الگو، انتخاب جانشین، آگاهی دادن نسبت به ارزش‌ها مورد بررسی قرار گرفت.

در فصل پنجم، چالش‌ها در حوزه معاد شناسی و راهکارهای مقابله با آن بررسی شده است در این فصل نخست انکار معاد استبعاد که کفار و مشرکین آن را داستان پیشین قرار می‌دادند، همان‌طور علت انکار معاد و انکار مسئولیت‌پذیری این چالش‌ها مربوط به معاد شناسی است که انبیاء الهی با آن چالش‌ها رو برو بودند و راهکارهای آن در مقابله چالش‌ها چون داستان شگفت‌انگیز حضرت عزیر و داستان اصحاب کهف همچنین عدم توانایی خدا بر احیاء اموات مورد بررسی قرار گرفت.

واژگان کلیدی: چالش، انبیاء، تبلیغ، دین، راهکار

فهرست مطالب

مقدمه	۱
فصل اول: کلیات و مفاهیم	۲
گفتار اول: کلیات	۲
بیان مسئله	۲
بیان اهمیت و ضرورت تحقیق	۳
سؤال های تحقیق	۴
پیشینه تحقیق	۵
فرضیه های تحقیق	۶
اهداف تحقیق	۶
جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق	۶
روش تحقیق	۶
روش گردآوری	۷
قلمرو تحقیق	۷
گفتار دوم مفاهیم	۷
مفهوم چالش	۷
مفهوم تبلیغ	۸
مفهوم انبیاء	۱۰
مفهوم قرآن	۱۲
مفهوم مقابله	۱۴
مفهوم دین	۱۴
مفهوم راهکار	۱۵
فصل دوم: روش ها و اهداف انبیاء در تبلیغ	۱۶
گفتار اول: روش های انبیاء الهی در تبلیغ	۱۷
(۱) زبانی	۱۸
(الف) حکمت، موعظه و جدل	۱۹

فهرست مطالب ب

۲۵ (ب) روش انذار و تبشیر
۲۹ (۲) عملی (ایجابی)
۳۱ الف) احترام
۳۲ (ب) نرم‌خویی
۳۶ ج) گذشت
۴۱ د) رفق و مدارا
۴۶ هـ روش ارائه الگو
۵۱ (۳) روش جهادی
۵۳ ۱- جهاد در قرآن
۵۳ ۲- آیات مقید درباره جهاد
۵۴ ۳- جهاد و دعوت
۵۶ ۴- فلسفه اصل جهاد در اسلام
۵۹ ۵- جهاد شجاعانه در راه خدا
۶۰ گفتار دوم اهداف انبیاء الهی در تبلیغ دین
۶۰ دفائن العقول:
۶۱ تحقق عبودیت و بندگی
۶۱ عدالت اجتماعی (بسط قسط و عدل)
۶۲ دعوت به توحید
۶۳ دعوت به معاد
۶۵ الف) هدایت
۶۸ هدایت مستمر پیامبران الهی علیهم السلام
۷۰ ضرورت هدایت
۷۲ (ب) اجرای احکام دین
۷۲ ۱- فلسفه احکام از دیدگاه قرآن
۷۳ ۲- فلسفه بازداشتن نماز
۷۴ ۳- فلسفه روزه برای تزکیه نفس
۷۵ ۴- امر به معروف و نهی از منکر
۷۶ ۵- اصل وجوب
۷۶ ج) رستگاری
۷۹ فصل سوم: چالش‌هایی فرا روی انبیاء در تبلیغ دین
۸۰ گفتار اول: چالش در حوزه توحید

فهرست مطالب ج

الف) حس گرایی	۸۰
ب) تقلید آباء و اجداد.....	۸۵
ج) لجاجت :	۸۹
د) تهمت نادانی و دروغگویی.....	۹۴
شرک و استکبار	۹۶
۱- معنای شرک.....	۹۷
۲- انواع شرک	۹۸
۳- استکبار و مستکبرین	۱۰۱
گفتار دوم : راهکارهای در مقابله با چالش‌ها	۱۰۳
۱- فکری و نظری.....	۱۰۳
الف) استدلال و برهان معرفت	۱۰۳
استدلال برای اثبات توحید	۱۰۵
۱ - روش فطری:.....	۱۰۵
۲ - روش حسی:.....	۱۰۶
۳ - روش عقلی	۱۰۶
ب) جدال احسن.....	۱۰۸
۱- ایجاد حسن خلق	۱۱۲
۲- تألیف قلوب	۱۱۳
۲- اعراض عملی	۱۱۵
۱- اذیت و آزار پیامبر اسلام (ص) و پاسخ آنها:.....	۱۱۶
۳- اقدام عملی	۱۱۹
۱- ترغیب به قتال به عنوان یک فریضه محبوب خدا	۱۲۱
۲- از بین بردن رسم و رواج‌های جاهلی	۱۲۳
فصل چهارم: چالش‌ها در حوزه راهنماشناسی و راهکارهای مقابله با آن	۱۲۵
گفتار اول : چالش‌های راهنما شناسی	۱۲۶
۱- تکذیب پیامبران و آیات الهی	۱۲۶
۲- تهمت	۱۲۹
الف) ساحر خواندن و مجنون نامیدن	۱۳۲
ب) مصداق تهمت	۱۳۲
۳- استهزاء.....	۱۳۵
الف) معرفی الگو	۱۳۸

فهرست مطالب د

۱۴۱.....	(ب) انتخاب جانشین
۱۴۵.....	(ج) آگاهی دادن نسبت به ارزش های دینی
۱۴۸.....	فصل پنجم: چالش ها درحوزه معاد و راهکارهای مقابله با آن
۱۴۹.....	گفتار اول : چالش ها درحوزه معاد
۱۴۹.....	الف: انکار معاد استبعاد
۱۴۹.....	۱- معاد چیست؟
۱۴۹.....	۲- معنای لغوی
۱۵۰.....	۳- معنای اصطلاحی
۱۵۰.....	۴- علت انکار معاد
۱۵۲.....	(ب) انکار مسؤلیت پذیری
۱۵۴.....	گفتار دوم : راهکار های مقابله با چالش هایی درحوزه معاد
۱۵۴.....	(الف) « داستان شگفت انگیز حضرت عزیرعلیه السلام»
۱۵۶.....	(ب) داستان اصحاب کهف
۱۵۷.....	(ج) آفرینش سخت بودن اعاده دوباره انسان
۱۵۸.....	عدم توانایی خدا بر احیاء اموات
۱۵۹.....	(د) ابدی بودن انسان (درجنت یا جهنم)
۱۶۴.....	نتیجه گیری
۱۶۵.....	فهرست منابع

مقدمه

هدف پیامبران الهی این است که تمام انسان‌ها را به تکامل و سربلندی برسانند، آن‌ها از طرف خداوند پیام‌رسان‌های هستند که از لحاظ گفتاری و رفتاری خودشان اولین عمل‌کننده این پیام الهی هستند تا برای مردم الگو باشند.

هنگامی که مردم عادی طرف این رهبران الهی می‌روند پیام آن‌ها را قبول می‌کنند، پیامبران الهی در زندگی و عصر خودشان با چالش‌هایی روبرو بودند مانند بت‌پرستی، استکبار و برتری جویی و هوای نفس، این چالش‌ها در حوزه مربوط توحید است انبیاء الهی که با آن‌ها روبرو بودند مربوط به راهنما شناسی است، مثل استهزا، تهدید، تهمت به سحر و ساحری و غیره، این چالش‌ها را با موعظه و نصیحت و جدال احسن، ادله و برهان به کمک الهی برطرف می‌کردند.

اکنون که همه کفار برای نابودی اسلام متحد شده و قصد دارند تا با استفاده از تبلیغ و ابرازهای تبلیغی مسلمانان را از راه مستقیم منصرف سازند و ایشان را از اعتقاداتشان جدا کنند. چه کسی می‌تواند ضرورت تبلیغ و لزوم استفاده از روش‌های کارآمد تبلیغی را برای دفاع در مقابل این هجوم فرهنگی انکار کند؟ تا نقشه شوم جهان‌خوران نقش بر آب و توطئه‌های شیطانی آنان خشتی شود. اگر مبلغان فداکار با اخلاص اسلامی در طول تاریخ بار سنگین پیامرسانی و آگاه نمودن مردم مسلمان را بردوش نمی‌کشیدند در این زمان پرچم «لا اله الا الله و محمد رسول الله» صلی الله علیه و آله سلم در قسمت‌های مختلف جهان برافراشته نبود، بنابراین تردیدی در ضرورت تبلیغ نیست؛ پس باید با توکل

فصل اول: کلیات و مفاهیم ۲

به خداوند و با اراده‌ای استوار و مخلصانه در این راه بزرگ قدم گذاریم که خداوند متعال در قرآن می‌فرماید :

«وَلْتَكُنْ مِنْ أُمَّةٍ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^۱

«و باید در میان شما گروهی باشند که به خیر فراخوانند و به نیکی فرمان دهند و از کار ناشایسته بازدارند وهم آنان رستگارند»

تمام مبلغان باید چنین آیاتی را متذکر بوده، سعی و کوشش خود را در رساندن اسلام ناب محمدی به سراسر جهان انجام دهند تا دشمنان اسلام به اهداف خودشان نرسند وعده الهی در سراسر عالم تحقق پیدا کند، ما در این پایان‌نامه سعی می‌کنیم مفهوم تبلیغ و چالش‌های فراروی انبیاء الهی را تبیین کرده و راهکارهای آنها را بیان کنیم.

۱. سوره ال عمران آیه ۱۰۴ .

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

گفتار اول: کلیات

بیان مسئله

خداوند انسان و جهان را باهدف آفرید و پیامبرانی را مبعوث به رسالت کرد تا این هدف را برای انسان‌ها نشان دهند، یکی از رسالت‌های مهم پیامبران الهی تبلیغ بوده است که در قرآن به آیات متعددی به آن‌ها اشاره شده است. هریک از پیامبران الهی با چالش‌هایی روبرو شدند حضرت ابراهیم علیه السلام به خرافه شرک و بت‌پرستی، همان‌طور حضرت لوط علیه السلام به همجنس‌بازی و بر اخلاقی و شرک حضرت شعیب علیه السلام گران‌فروشی و ذخیره‌اندوزی و دیگر اصلاحات اقتصادی و حضرت صالح علیه السلام به چالش‌های اشرافی‌گری و رفاه، حضرت موسی علیه السلام به سحر و جادو اصلاحات سیاسی و اجتماعی و حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به چالش‌های شرک کفر شعر و شاعری کفرآمیز روبرو شدند.

همچنین در تبلیغ مباحث اعتقادی دچار چالش‌های متعددی بودند و در مقابل این چالش‌ها راهکارهای متفاوتی را بکار بسته‌اند تا بتوانند به اهداف خود برسند این تحقیق به بررسی این چالش‌ها و نوع راهکارهای که انبیاء الهی اتخاذ نمودند می‌پردازد، در عصر هر پیامبری روش‌ها از لحاظ زمانی و مکانی مختلف بوده و سعی ما این است که چالش‌های اعتقادی فراروی انبیاء در تبلیغ دین و راهکارهای مقابله با آن را از منظر قرآن مورد بررسی قرار بدهیم.

بیان اهمیت و ضرورت تحقیق

کامل‌ترین دین اسلام است اعتقاد به این مهم ضروری هست، حال باید توجه داشت که خداوند ابلاغ این قانون را بر مبلغان فرض و لازم شمرده و بندگان خود را به اطاعت خودش دعوت نموده است؛ بنابراین تردید در ضرورت تبلیغ و به‌کارگیری روش‌های درست آن نیست از آنجایی که روش انبیاء بی‌شک روش مؤثری است لازم است موردبررسی قرار گیرد چراکه رهبران الهی کسانی هستند که خداوند هدایتشان کرده و روش‌های صحیح تبلیغ را به آنان آموخته است؛ ازاین‌رو باید از روش آنان پیروی کنیم. تبلیغ و پیام‌رسانی یکی از موضوعات مهم درجهان اسلام است که مورد توجه قرآن کریم نیز قرار گرفته است زیرا این کتاب آسمانی برای هدایت انسان‌ها نه تنها به تبلیغ تأکید کرده است بلکه درآیات متعدد خود پیامبران را به‌عنوان مبلغان دین الهی معرفی کرده و مأموریت اصلی‌شان را تبلیغ دانسته است.

از این مقدمه فهمیده می‌شود موضوع پایان‌نامه چقدر مهم است باید این موضوع توضیح داده شود تا برای مبلغان دینی این موضوع قابل‌استفاده قرار گیرد چنانکه روش‌های تبلیغ انبیاء برگرفته از وحی الهی می‌باشد اگر به این روش‌ها پرداخته شود انبیاء الهی با چه نوع چالش‌های مواجه بودند و درقبال آنچه راهکارهای اتخاذ نمودند، ما نیز در عصر کنونی با چالش‌های اعتقادی متفاوتی مواجه هستیم می‌تواند با راهکارهای انبیاء آن را حل کرد تا به حال در این زمینه تحقیق مستقل صورت نگرفته یا حداقل من نیافتیم، لذا نیاز به این آن دارد که این موضوع مورد تحقیق قرار گیرد.

دراهمت تبلیغ همین بس که فلسفه نبوت به شمار آمده است، مبلغ دینی در حقیقت رسول صلی‌الله علیه و واله اسلام و فرستاد خداوند است، رسولی که رهنمودهای پیامبران الهی را به جامعه خویش منتقل می‌کنند ازاین‌رو مبلغان باید اهمیت و حساسیت مأموریت خود را برای ایفای این رسالت سنگین و فوق‌العاده حساس آماده سازند، هدایت افراد به خداپرستی و تقوا از چنان اهمیتی

برخوردار است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم خطاب به علی علیه السلام فرموده: «وایم الله لئن یهدی الله عزوجل علی یدیک رجلاً خیراً لک مما طلعت علیه الشمس و غربت؛ به خدا سوگند اگر خداوند به دست تو فردی را هدایت کند، برای تو بهتر است عطرماهی درست شود و طلوع خورشید قرارداد. قرآن کریم دفاع از عقاید حقه و مبارزه با عقاید باطل را جهاد اکبر می‌داند در این رابط می‌فرماید: «الّا تُطعِ الْکُفْرِینَ وَ جَهِدْهُمْ بِهِ جِهَاداً کَبِیراً»^۲ از کافرین اطاعت مکن به وسیله قرآن با آنان جهادی بزرگ نما. مرحوم طبرسی در تفسیر این آیه می‌گوید آیه یادشده دلالت می‌کند که جهاد در راه الهی در حل شبهه‌های مخالفان از برترین و بزرگ‌ترین جهادها در پیشگاه الهی است.^۳ اهمیت سیره انبیاء الهی برای تمام پیروان انبیاء روشن است، قرآن کریم مهم‌ترین معجزات پیامبران و سیره آنها را برترین کامل‌ترین اسوه‌ها و سرمشق عملی برای مسلمانان معرفی شده‌اند. امیرمومنان علیه السلام درسرخنان گهرباری درباره عظمت پیامبر اسلام صلی الله و آله وسلم پیروی از سنن و سیره حضرت را برای جوینده راه صحیح بهترین سرمشق عملی معرفی نموده است.

سؤال های تحقیق

سؤال اصلی:

چالش‌های اعتقادی انبیاء در تبلیغ دین و راهکارهای مقابله آن از منظر قرآن چیست؟

سؤال‌های فرعی:

۱ ماهیت تبلیغ انبیاء و گستره آن چیست؟

۲ چالش‌های انبیاء در حوزه مربوط توحید چیست؟

۱. عاملی حر، وسایل الشیعه، ج ۱۱، کتاب الجهاد، حدیث ۱، ص ۳۰.

۲. سوره فرقان، آیه ۵۲.

۳. طبرسی فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، ج ۸/۷ ص ۱۷۵.

۳ چالش‌های انبیاء در حوزه مربوط راهنما شناسی الگودهی چیست؟

۴ چالش‌های انبیاء در حوزه معاد چیست؟

۵ راهکاری انبیاء برای مقابله با چالش‌های فوق کدامند؟

پیشینه تحقیق

در این موضوع چند کتاب نوشته شده است اما در این کتاب‌ها نقاط ضعف وجود دارد ما این تحقیق را برای این تحریر در آوردیم تا که نقاط ضعف برداشته شود. کتاب‌های در این موضوع نوشته شده عبارتند از: ۱- تبلیغ قرآن محسن قرآنی؛ نقطه ضعف کتاب این است که در حوزه معاد انبیاء الهی با چالش‌های روبرو شدند ایشان آن را ذکر نکرده است. راهکارها در مقابله چالش‌ها ذکر شده است ۲- همراه پیامبران نویسنده عقیف طباره؛ نقطه ضعف در این کتاب این است که چالش‌های که انبیاء الهی با آن روبرو شدند مفصلاً ذکر نکرده است و راهکارها را هم ذکر نکرده است. ۳- رویکرد تحلیلی قصه‌های قرآن نویسنده محمد شریفی؛ نقطه ضعف این کتاب این است شرح حال پیامبر اعظم (ص) و چالش‌های که با آن روبرو شده را ذکر نکرده است. ۴- تاریخ انبیاء قصص قرآن از آدم تا خاتم النبیین (ص) نویسنده استاد رسول محلاتی. نقطه ضعف این کتاب این است که تا حضرت عیسی علیه السلام شرح حال انبیاء ذکر شده است، شرح حال پیامبر اعظم (ص) چالش‌های و راهکارها ذکر نشده است. ۵- پایان‌نامه عنوان روش‌های تبلیغ انبیاء نویسنده آقای رجایی؛ نقطه ضعف این است که صرف روش و اهداف انبیاء ذکر شده است چالش‌ها و راهکارها اصلاً ذکر نشده است. ۶- پژوهشی در موضوع تبلیغ نویسنده محمدتقی رهبر؛ نقطه ضعف این اثر این است که چالش در حوزه راهنما شناسی و راهکارها به مقابله آن را ذکر نکرده است.

اما نقطه قوت تحقیق ما این است که چالش‌شناسی و معاد‌شناسی و راهکارهای مقابله با آن را تفصیلاً ذکر کرده است. برخی انبیاء در حوزه توحید و راهنما‌شناسی و معاد‌شناسی و راهکارهای مقابله آن را ذکر کرده‌ام.

فرضیه‌های تحقیق

انبیاء الهی برای تبلیغ معارف دینی روش‌های مختلفی را به کار گرفتند اما با چالش‌های متعدد روبرو بودند که در حوزه توحید با چالش‌های مثل شرک، حس‌گرایی، تقلید، جهالت، و در حوزه راهنما‌شناسی، با چالش‌های تکذیب، تهمت و استهزاء و در حوزه معاد با چالش‌های انکار معاد و گریز از مسؤلیت‌پذیری مواجه شدند که برای مقابله با آن‌ها راهکارهای مختلف را انتخاب کردند.

اهداف تحقیق

از آنجایی که پیامبران الهی در مسیر هدایت و تبلیغ با این چالش‌ها روبرو بودند، از جمله چالش‌ها در حوزه افعال الهی خرافه‌گرایی، در مورد معاد روابط گسترده‌تری ماهیت تبلیغ در رابطه به توحید و الگودهی، در این تحقیق بیان و تحلیل هر کدام مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا از این طریق چالش‌های فراروی انبیاء الهی شناخته شود، و نحوه الگو بودن از آن‌ها باعث شود محققین و مبلغان استفاده نمایند.

جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق

این پایان‌نامه از نظر نوآوری یک پژوهش جدید به حساب می‌آید تاکنون در این موضوع کاری نشده است؛ زیرا با نگاهی نو به چالش‌های فراروی انبیاء پرداخت است.

روش تحقیق

تحلیلی توصیفی است توضیح اینکه اقوال مفسرین را نقل نموده، و نظریه‌ها را باهم مقایسه نموده، احیاناً نظر راجح را معین می‌کنیم.

روش گردآوری

روش گردآوری در این تحقیق، روش کتابخانه‌ای است، یعنی بنای محقق بر این است که با مراجعه به کتابخانه‌ها و نرم‌افزارهای تفسیری اقوال مفسران را در این موضوع از لابلاهای کتاب‌ها جمع‌آوری آنها تنظیم و تدوین کنند.

قلمرو تحقیق

همه سعی و کوشش پژوهشگر به این است که تمام ابعاد و زوایای این موضوع را به صورت کامل بیان کند. زمان و مکان در قلمرو تحقیق مورد نظر نقشی ندارد.

گفتار دوم مفاهیم

در اینجا چند تا از مفاهیم و واژه‌های که در تبلیغ کاربرد دارد مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

مفهوم چالش

رفتار همراه با ناز و ادا، تکبر و غرور، تلاش مبارزه^۱ در مجمع البحرین مفهوم چالش را این‌طوری معنا کرده است:

« الْمَنْعُ خِلافُ الْإِعْطَاءِ، يُقَالُ مَنَعَ فَهُوَ مَانِعٌ وَ مَنُوعٌ وَ مَنَاعٌ لِلْمَبَالِغَةِ. وَ مَنَعْتُهُ الْأَمْرَ فَهُوَ مَمْنُوعٌ مِنْهُ، وَ جَمْعُ مَانِعٍ مَنَعَةٌ مِثْلُ كَافِرٍ وَ كَفْرَةٍ. وَ الْمَمْنُوعُ: الْمَقْطُوعُ. وَ فِي الْحَدِيثِ "إِنِّي لَأَمْتَنِعُ مِنْ كَذَا" يَعْنِي أَبَاهُ وَ لَا أَفْعَلُهُ. وَ أَمْتَنَعَ عَنِ الْأَمْرِ»^۲

«منع خلاف عطا کردن است گفته می‌شود منع و مانع (اسم فاعل و منوع و مناع برای مبالغه است منعه الامر یعنی او از آن کار منع شده است و قطع جدا شد جمع مانع منعه است مثل کافر کفره الممنوع در روایت چنین آمده است اینی لامتنع من کذا یعنی آن را ابا می‌کنم و انجام نمی‌دهم امتنع عن الامر یعنی از آن کار دست برداشته است.»

۱. فارسی انوری، دکتر حسن، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۱، ص ۷۸۳.

۲ - مجمع البحرین، ص ۱۲۲۹.